

MHMPXPGKP8DS

■
Paní
PhDr. Eva Hájková
vedoucí odd. kultury a památkové péče
Úřad Městské části Praha 3
Havlíčkovo náměstí 700/9
130 00 Praha 3
■

Váš dopis zn./ze dne:
UMCP3 259558/2021 / 28. 6. 2021

Č. j.:
MHMP 1158111/2021
Sp. zn.:
S-MHMP 979577/2021

Vyřizuje/tel.:
PhDr. Hana Svatošová / 236 004 037
doc. dr. Václav Ledvinka, CSc./236 004 058
Mgr. Petra Řezáčová / 236 004 095
Marie Potěšilová / 236 004 008
Počet listů/příloh: 1/7
Datum:
2. 8. 2021

Osazení kříže na vrchu sv. Kříže na Žižkově

Vážená paní doktorko,

na základě Vaší žádosti jsme provedli rozsáhlou rešerši v relevantních archivních sbírkách a fondech a v dostupných tištěných a elektronických zdrojích. I přes vynaložené úsilí je výsledek skromný.

V publikaci Karla Procházky *Památky žižkovské*. [Část] 1. Praha 1924 je na straně 23 pasáž věnovaná kříži na Vrchu sv. Kříže (pdf příkládáme v příloze č. 1). Z charakteru textu i jeho porovnání s nám dostupnými prameny můžeme soudit, že jeho popis událostí bude blízko skutečnosti. Jím uvedená citace z „Pamětní farní knihy olšanské“ je téměř přesná s originálním zápisem v Pamětní knize kostela sv. Kříže z let 1784–1831, která je součástí archivního fondu Farní úřad u kostela sv. Rocha Praha-Žižkov, takže lze předpokládat, že K. Procházka nebo jeho zdroj měl pamětní knihu k dispozici (příloha č. 2). Přepis dotyčného zápisu ze strany 11 knihy připojujeme: „... ctní a nábožní Šeflovský manželé, František Xav. Šefl pražský měšťan a pekař totižto a Eva manželka jeho... – Neboť ti samí nadjmenovaní manželé nechali Roku Páně 1822 dne 14 září, /: na slavnost pozd.[vižení] s. Kříže :/ onen, na volšanském vrchu nyní se vynacházející Kříž Svatý, jenž v zkázu uveden jest byl, opět znovu, po obdržéném povolení slav. krajského úřadu, postaviti a zvelebiti.“ Z informace zde uvedené můžeme soudit, že kříž na vrchu existoval již dříve, ale byl zničen. Doklady k tomu jsme nenalezli, žádná zmínka není ani ve studii Václava Vojtíška a Zdeňka Wirtha *Kostel sv. Kříže v Olšanech* (in: Zprávy komise pro

soupis stavebních, uměleckých a historických památek král. hlavního města Prahy. Sv. 5. Praha 1913, s. 134–168).

Ve druhém díle Pamětní knihy kostela sv. Kříže z let 1836–1955 je na straně 32 zápis z roku 1846 o dalším vztyčení kříže (příloha č. 3): (v překladu) *13. září 1846 byl na návrší u Olšan nejslavnostněji posvěcen Sv. Kříž, který ve staré aleji nechali udělat majitel dvora Olšany čp. 4 pan Emanuel Ekhardt a jeho manželka paní Amalia, dcera p. Josefa Hübsche majitele hostince u Černého koně v Praze. Mnohé o tom je písemně uloženo v plechové schránce na kříži. O této události jsme našli zprávu v novinách Bohemia z 15. září 1846: (v překladu) *Kříž na vrchu za Bezovkou (Fliedermühle), odkud se otevírá hezký výhled, byl při poslední bouři roztržštěn. Majitel olšanského dvora, pan Emanuel Eckart, nechal ze zbožného popudu na tom samém místě zbudovat zděnou terasu a na ní postavit nový kříž. Ten byl předevčírem (v neděli) za obvyklých církevních úkonů a obzvláštních slavností na náklady zřizovatele posvěcen. Později povede od vesnice Olšany nahoru k hezkým výhledům pohodlná upravená cesta, která také má být osazena stromy.* (Sken v příloze č. 4: str. 4, levý sloupec, nad rubrikou *Berichte aus Böhmen*).*

O podobě kříže a o jeho dalším osudu jsme v archivních fondech a sbírkách nenalezli žádné informace. Interpretovat můžeme pouze podle druhotných informací. Že byl kříž původně dřevěný, lze soudit nejen z toho, že pravidelně podléhal zkáze, než byl vyměněn za kovový (K. Procházka), ale především ze stabilního katastru 1824–1843, kde je zakreslena značka znamenající dřevěný kříž (pro kamenný kříž byla podle Předpisu ke kresbě katastrálních plánů určena jiná značka – německy viz

https://cs.wikipedia.org/wiki/Stabiln%C3%AD_katastr#/media/Soubor:Legend_for_Franciscan_Cadastral_Maps_1824.jpg). Výřez z indikačních skic stabilního katastru 1840–1842

zachycující nejen dřevěný kříž s triangulačním bodem, ale i vlastnictví okolních pozemků majitelem olšanského statku čp. 4 Emanuele Ekhardtem a existenci lomu na kámen ve východní části vrchu (Schuttergrube) připojujeme v příloze č. 5. Na kresbě Jaroslava Koutného publikované v knize Karla Procházky na str. 21 (příloha č. 1) je kříž zachycen tak, že by mohl být interpretován jako krucifix. Nerovností na jeho svislém trámu však může být i ona plechová skříňka zmíněná v příloze č. 3.

O zániku kříže se můžeme pouze dohadovat. V dochovaných úředních spisech bývalého města Žižkov (uspořádány jen částečně) ani Magistrátu hl. m. Prahy jsme žádnou zmínku nenalezli – nejspíše také proto, že postavení kříže bylo soukromou iniciativou místních obyvatel. Nejpravděpodobnější se nám jeví verze uvedená u Karla Procházky, že kříž se sesul spolu se skálou nedávno před vydáním jeho knihy. Tomu by napovídal i esej Karla Čapka *Vrch sv. Kříže* otištěný v Lidových novinách 15. 8. 1925, podle něhož už tam kříž nebyl a svah se drobil (vydáno in: Čapek, Karel: *Od člověka k člověku. Díl. 1.* Praha 1988, s. 509–510). Na mapové zdroje, které jsou např. ve velkém počtu uvedeny v příloze projektové zprávy *Vrch Křížek / Parukářka. Dost místa pro všechny* z AP Ateliéru architekta Josefa Pleskota z roku 2017, dostupné na webu Vašeho úřadu, asi nelze stoprocentně spoléhat, protože u některých plánů z meziválečného období se lze domnívat, že bez korekce převzaly starší podklady se značkou

kříže. Poslední případné pozůstatky kříže a terasy pod ním zcela jistě zmizely při výstavbě bunkrů v podzemí Vrchu sv. Kříže.

V příloze č. 6 pro doplnění připojujeme výřez z nedávno objeveného plánu z roku 1827, který je součástí Sbírký map a plánů našeho archivu, na němž je kříž na Vrchu sv. Kříže zřetelně zobrazen.

Co se týká popraviště, můžeme na základě dochovaných archivních dokladů a zevrubné studie Miloslava Mikoty *Z místopisu starého Žižkova. Kaple sv. Dismase a Krennovy sady před Novou branou* (in: Pražský sborník historický. 24. Praha 1991, s. 97–117) téměř s jistotou vyloučit, že popraviště bylo na Vrchu sv. Kříže. V roce 1836 bylo z oblasti za Novou branou přeneseno na tzv. Židovské pece – tam je také vyznačeno na stabilním katastru nejen slovně, ale i graficky příslušnou značkou (viz příloha č. 7, vyznačeno černou šipkou). Dnes je zde dětské dopravní hřiště, či spíše svah nad ním mezi ulicemi Jilmová a Malešická (viz internetová aplikace Dvě Prahy).

Podle výše uvedených zpráv je pravděpodobné, že postavení kříže se dělo v součinnosti s arcibiskupskou konzistoří a krajským úřadem (v tomto případě Kouřimského kraje). Proto a také kvůli lokaci popraviště ve spisech českého gubernia se nám jeví jako smysluplné odkázat Vás ještě na Národní archiv a dále na Institut plánování a rozvoje HMP, kde podle našich informací cca před 10 lety shromažďovali různé podklady a doklady k chystanému novému územnímu plánu včetně soupisů místních památek a pamětihodností a dokumentace k nim.

S pozdravem

Mgr. Petr Jiša

ředitel odboru Archiv hl. města Prahy

podepsáno elektronicky

Přílohy:

1. Kapitola Boží muka a kříže. In: Procházka, Karel: Památky žižkovské. [Část] 1. Praha 1924, s. 20–24
2. Zápis o vztyčení kříže 14. 9. 1822, in: Pamětní kniha kostela sv. Kříže, Farní úřad u kostela sv. Rocha Praha-Žižkov, inv. č. 1, str. 11 (výřez)
<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=F7387F99966811E4879F40618694112C&scan=13#scan13>
3. Zápis o vztyčení kříže 13. 9. 1846 in: Pamětní kniha kostela sv. Kříže, Farní úřad u kostela sv. Rocha Praha-Žižkov, inv. č. 2, str. 32 (výřez)
<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=A9A5D0F9966A11E4879F40618694112C&scan=26#scan26>
4. Bohemia, 19, 1846, č. 153, s. 1 a 4
5. Indikační skici stabilního katastru, Gemeinde Weinberge (Kouřimský kraj), výřez

<https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM421018410>

6. Andreas Niderhofer – Alois Greif: Plan der Gegend zwischen Prag und Lieben, 6. 9. 1827.
Archiv hl. m. Prahy, Sbíрка map a plánů, sign. MAP P 2A/6654 (výřez)
7. Císařské otisky stabilního katastru, výřez, <https://ags.cuzk.cz/archiv/>